ISBN 2019

AM

IMG-20240429-WA0008.jpg

1

सूनृता

संस्कृतभाषासाहित्यविषयिणी प्रबन्धमाला

सम्पादिका

ड: अदिति भट्टाचार्या

पश्चिमवङ्ग आञ्चलिक इतिहास ओ लोकसंस्कृति चर्चा केन्द्र

कोलकाता, २०१९

Scanned with OKEN Scanner

Sūnṛtā

A Peer-reviewed Anthology on Sanskrit Language and Literature

Edited by

Dr. Aditi Bhattacharya

प्रतिलिप्यधिकार ©

पश्चिमवङ्ग आञ्चलिक इतिहास ओ लोकसंस्कृति चर्चा केन्द्र २०१९

ISBN 978-93-88207-38-6 (Paperback)
978-93-88207-39-3 (E-Book)

No portion of this publication may be reproduced or transmitted by any means in part or whole by any method of reproduction or copying whether electronic/digital or otherwise, without the express, prior and written permission of the author and the publisher. The responsibility for the facts stated, opinions expressed and conclusions reached is entirely that of the author of the publication and the Paschimbanga Anchalik Itihas O Loksanskriti Charcha Kendra, as a body, accepts no responsibility for them.

प्रकाशक

मलय दास, अध्यक्ष, पश्चिमवङ्ग आञ्चलिक इतिहास ओ लोकसंस्कृति चर्चा केन्द्र, मध्यकल्याणपुर, बरुइपुर, कोलकाता- ७०० १४४

ई-मेल: <anchalikitihas@gmail.com>

मुद्रक

एस. पि. कम्युनिकेशन प्रा. लिमिटेड, ३९ बी राजा दीनेन्द्रो स्ट्रीट, राजा राममोहन राय सरणी, कोलकाता- ७०० ००९

मूल्यम्

७००/- रुप्यकम्

Scanned with OKEN Scanner

ISBN: 978-93-88207-38-6
* Sunrita

~~व्याप्तिपञ्चकाद्यल~~व्याप्तिपञ्चकाद्यलक्षणसङ्गतिसङ्गतौ रहस्यव्याख्यातृणां मतभेदविमर्शः

रिया पाल

विषयसंक्षेपः

न्यायसम्मतप्रमाणचतुष्टये अनन्यं हि अनुमानप्रमाणम्। अनुमितिकरणमनुमानम्। फलायोगव्यवच्छिन्नं कारणं करणम् इति व्यापारवत्कारणं करणम् इति नियमानुसारं प्राचां नये परामर्शस्यैवानुमितिकरणत्वम्, तदव्यवहितोत्तरत्वेनानुमितेर्जायमानत्वात्। किञ्च, नव्यनये व्याप्तिज्ञानस्यैवानुमितिकरणत्वम्, तस्य परामर्शरूपव्यापारवत्त्वात्। यद्वा भवतु, अनुमितिकरणे परामर्शे तथा व्याप्तिज्ञाने उभयत्रैव व्याप्तेरुपयोगित्वम् अनस्वीकार्यम्। अतो का नाम व्याप्तिरिति जिज्ञासाशमनाय सर्वे विद्वांसो व्याप्तिस्वरूपप्रतिपादनपराः दृश्यन्ते। तथाहि तत्त्वचिन्तामणौ प्राचां व्याप्तिलक्षणानि निरुच्य तत्र दोषं प्रदर्श्य च सिद्धान्तलक्षणं सिद्धान्तितम्। व्याप्तिपञ्चकग्रन्थे व्याप्तेः पूर्वपक्षसम्मतव्याप्तिलक्षणानि आलोचितानि। तत्र मथुरानाथस्य रहस्यटीका सर्वां टीकामतिशेते' रहस्यटीकाया सन्ति नैकाः व्याख्याः। अत्र रहस्यव्याख्याकर्तृणां मतानुसा व्याप्तिपञ्चकाद्यलक्षणस्य सङ्गतिरालोचिता। 240

उपोद्घातः

न्यायनये प्रमाणादिनिग्रहस्थानान्तानां षोडशपदार्थानां तत्त्वज्ञानान्निःश्रेयसाधिगमः। तथाहि आद्यं सूत्रम्–प्रमाणप्रमेयसंशयप्रयोजनदृष्टान्तसिद्धान्तावयवतर्कनिर्णयवादजल्पवितण्डाहेत्वाभास-च्छलजातिनिग्रहस्थानानां तत्त्वज्ञानान्निःश्रेयसाधिगमः[1] इति। षोडशपदार्थेषु प्रमाणस्य प्राथम्यं पारम्यञ्च। प्रत्यक्षानुमानोपमानशब्दभेदाच्चातुर्विध्यं प्रमाणस्य–प्रत्यक्षानुमानोपमानशब्दाः प्रमाणानि। तेषु प्रमाणेष्वनन्यमनुमानप्रमाणम्। अनुमितिकरणमनुमानम्। फलायोगव्यवच्छिन्नं कारणं करणम् इति व्यापारवत्कारणं करणम् इति च यथाक्रमं प्राचीनार्वाचीन-

Scanned with OKEN Scanner